

GEORGE BARIȚIU – REFLECTIONS UPON THE HOME INDUSTRY REFLECTED IN THE TRANSILVANIA MAGAZINE**Gherghina BODA**

The Museum of Dacian and Roman Civilization, Deva

Abstract: The dramatic political situation of the Romanians in Transylvania, especially after the year 1867, imposed on them finding new ways and means to promote the national values. One of these ways was impelling the development of the household industry, therefore of the Romanian national costume. The articles published in Transylvania magazine, the press corps of ASTRA written by George Barițiu, insisted on the necessity of maintaining this industry within the context of the major economy. Through this, they are preserved both the pure Romanian values and the national consciousness. Preserving the national identity is connected to the developing and the promoting of the household industry.

Keywords: economy, household industry, Romanians from Transylvania, women ,national costume, national identity.

Personalitate marcantă a secolului al XIX-lea, George Barițiu s-a impus în conștiința colectivă a vremii sale prin ideile sale novatoare și progresiste în cadrul istoriei, politicii, economiei, folclorului, filologiei, lingvisticii, literaturii, culturii, pedagogiei¹, chiar și muzeografiei². În cei 60 de ani de activitate a scris sute de articole și studii în care și-a expus ideile, opera sa ziaristică și științifică formând o arhivă uriașă, adevărată radiografie e epocii.

Concepțiile sale economice sunt dominate de ideile liberalismului lui Adam Smith și Fr. Liszt, fapt relevat de soluțiile oferite economiei românești, soluții de ordin practic care urmăreau satisfacerea necesităților proprii și impunerea elementului românesc, atât în agricultură, cât și în industrie, comerț, transporturi, comunicații, finanțe, atât în Transilvania, cât și în Principatele Române, pe care Barițiu le vedea indisolubil legate³.

Dezvoltarea micii industrii de casă este percepută ca parte a marii industrii, dar a celei românești și nu a celei străine care domina viața economică din Transilvania.

Avântul deosebit al economiei în general și al industriei în mod special din secolul al XIX-lea, a ridicat probleme atât de natură materială, cât și morală industriei de casă românești. Conjunctura politică nefavorabilă românilor din Transilvania a avut repercusiuni și în plan economic. Pentru români accesul în clasa marilor industriași era dificil și restrictiv deoarece românii, în marea lor majoritate, nu aveau putere financiară și nici o legislație permisivă, ceea ce îi împiedica să obțină putere economică pe piață. De aceea, românii din clasa de mijloc, avându-i ca purtători de cuvânt pe intelectuali, și-au îndreptat atenția și energia spre domenii care le permiteau exprimarea identității naționale fără prea multe restricții. Unul dintre acestea a fost mica industrie de casă, specifică cu predilecție mediului rural.

Istoria ne arată rolul deosebit de important al acestei industrii casnice, atât pentru familia, cât și pentru națiunea română. Timp de sute de ani țăranul român și-a satisfăcut necesitățile cotidiene prin produsele realizate în casă. Atât îmbrăcămintea, cât și obiectele casnice erau rodul muncii în gospodărie.

¹ Vasile Netea, „George Barițiu. Viața și opera”, București, Ed. Științifică, 1966, p. 16

² Gherghina Boda, „G. Bariț – precursor al muzeografiei românești din Transilvania”, în *Anuarul Institutului de Istorie „G. Bariț” Cluj-Napoca*, nr. XLIV/2005, p. 213-221.

³ Vasile Netea, *op. cit.*, p. 149.

Conștienți de importanța menținerii tradițiilor într-o perioadă în care națiunea română era tolerată în propria țară și exclusă de la aproape toate drepturile de care se bucurau celelalte naționalități din cadrul Imperiului Habsburgic apoi, după 1867, Austro-Ungar, intelectualii români au încercat să conștientizeze populația românească de averea imensă pe care o aveau la îndemână, și anume mica industrie de casă. George Barițiu, unul dintre cei mai aprigi susținători ai industriei de casă și ai portului național românesc, spunea că „industria domestică la români pe atâta pe cât o au, este ereditatea lor milenară, transpusă prin toate generațiile” iar capitalul acesteia este capitalul brațelor⁴.

Conștient de importanța micii industrii de casă pentru poporul român, atât din punct de vedere economic, cât și național, George Barițiu, și prin intermediul articolelor apărute în revista *Transilvania*, încearcă să demonstreze avantajele enorme pe care le-ar avea aceasta pentru fiecare individ în parte, dar și pentru avuția națională. El încearcă să demonstreze avantajele practicării acestor meșteșuguri de casă făcând calcule simple pe înțelesul tuturor, încercând astfel să-i mobilizeze și să-i motiveze pe români să nu renunțe la această zestre ancestrală primită și transmisă din generație în generație.

În această microproducție familială, Barițiu încearcă să releve atât locul bărbatului, cât și al femeii. Aceasta din urmă însă are un loc de cinste în transmiterea și menținerea tradițiilor casnice milenare. Femeia, asemenea zeițelor antice, este înnobilită cu toate virtuțile casnice pe care are datoria sacră de a le transmite mai departe fiicelor. În zilele lungi de iarnă, când muncile agricole sunt stopate, femeii îi revine sarcina de a satisface necesitățile casei. Ea, împreună cu fiicele familiei, trebuie să țină fusul ca să toarcă lâna, inul sau cânepa, să țesească pânza necesară îmbrăcămintei, cearceafurilor, fețelor de masă, merindarilor, să țesească covoarele, cătrînțele, desagii, sumanele și multe altele cerute de traiul de zi cu zi. Apoi, cu geniul ei artistic, să împodobească toate acestea cu cusături meșteșugite, atât de fine și de elaborate încât, văzându-i mâinile bătătorite de munca aspră din gospodărie, nu ai crede că pot mânui minusculul ac cu atâta gingășie și delicatețe.

În demersul său demonstrativ, George Barițiu face o distincție netă între popoarele agricole și popoarele cu industria mare dezvoltată. El dă exemplu țara noastră, o parte a Panoniei sau Imperiul Otoman, state eminentemente agricole, în care marea industrie nu are mari șanse de reușită din lipsa capitalului financiar. Chiar dacă aceste țări erau bogate în materii prime, animale, cereale, vinuri și multe altele, lipsa banilor lichizi constituia un impediment în calea deschiderii de fabrici sau manufacturi mari care să producă mult și divers.

Mica industrie de casă este caracteristică tuturor popoarelor încă din antichitate, omul având privilegiul natural de a-și folosi mintea și brațele în procesul muncii, reușind să producă lucruri care să-i satisfacă necesitățile de viață. Apariția științei și utilizarea acesteia în procesul muncii, alături de marele capital, a dus la apariția și dezvoltarea mării industrii, de acum un concurent al micii industrii de casă.

După Barițiu, apariția mării industrii străine în Transilvania a fost percepută ca un real pericol pentru mica industrie de casă românească deoarece produsele fabricate erau mult mai atractive din punct de vedere estetic, mai facil de procurat și mai ieftine. Pătrunderea acestor produse de fabrică și în lumea satelor era considerată un flagel care urma să ducă la falimentul industriei de casă românești, îndemnând țăranul la lux și lenevie.

Barițiu consideră industria de fabrică o mare devoratoare de materii prime, multe dintre acestea fiind produse de țăranii (cânepă, in, lemn de lucru de diverse esențe, piatră, var, papură, cărămidă etc.). Dezvoltarea mării industrii ar atrage după sine împușinarea resurselor materiale rămase la dispoziția țăranilor, ceea ce ar avea în timp consecințe negative asupra micii industrii de casă, deși, pe de altă parte, ar avea un efect benefic pentru mulți români

⁴ George Barițiu, „Idei fugitive despre industria de casă și industria mică”, în rev. *Transilvania*, nr. 19/1 oct. 1877, p. 226.

săraci care, intrând în rândul muncitorilor salariați din fabrici, și-ar putea asigura astfel traiul lui și al familiei⁵. Însă George Barițiu consideră că acest fapt nu ar trebui să se reflecte negativ în activitatea țaranului român deoarece munca agricolă și clima țării noastre îi lasă mult timp liber, cam 100 de zile pe an dacă se adună duminicile și sărbătorile. Acestea sunt zile fără ocupație, timp liber pe care îl poate folosi confecționând ceea ce știe din moși strămoși. Românului îi lipsește însă inițiativa și educația de a-și ocupa mereu timpul cu ceva util, de a știi să-și folosească cu cea mai mare eficiență capitalul brațelor și timpul. Barițiu îi dă de exemplu pe englezi pentru care timpul înseamnă bani și care ar trebui să ne servească de exemplu⁶. El îndeamnă tinerii la învățarea meseriilor care le-ar aduce mai multe câștiguri, cum ar fi confecționarea uneltelor și obiectelor gospodărești, a plăpumilor, încălțăminte și a multor altor lucruri pe care le cumpără de la orașe sau de la meseriașii sași sau unguri. Tineretul trebuie îndrumat spre meserii care să satisfacă necesitățile cotidiene și care să le ridice statutul social, meserii practicate până atunci de alte etnii din Transilvania.

Barițiu remarcă faptul că unii români consideră că prețul acestor obiecte confecționate în gospodărie este destul de mic, ceea ce ar face nerentabilă producerea și comercializarea lor, dar el le demonstrează printr-un calcul simplu că dacă un individ ar lucra în cele 100 de zile numai obiecte în valoare de 20 craițari, tot ar câștiga câte 20 de florini în acea perioadă liberă, iar dacă ar fi ajutat și de un fiu, câștigul ar ajunge la 40 florini, ceea ce ar fi un capital serios pentru o familie săracă⁷. Zilele și orele pierdute fără pic de ocupație pentru milioane de brațe costă atât individul, cât și națiunea, care astfel ar avea pierderi foarte mari în bugetul țării.

O altă consecință nefastă a mării industrii, în cea mai mare proporție străină, ar fi ruina morală a populației prin învățarea acesteia cu luxul și desfrâul, îndepărtarea de muncă și obținerea de către alții a profiturilor uriașe, pe care ar putea să le obțină țara noastră și nu străinii.

George Barițiu constată îndepărtarea țaranului român de cultivarea plantelor industriale tradiționale, materia primă necesară meșteșugurilor casnice. Nu cu mult timp în urmă, toate comunele și orașelele aveau în hotar cânepiști, unde fiecare cap de familie semăna cânepă de vară și de toamnă pentru familia sa, femeia urmând „a o smulge, topi, usca, melița, peptena, hecela, peria, toarce, tortul a-l opări, a-l navadi, a-l țese, pânza a o înălbi, a croi și coase după calitățile ei pentru scopurile casei, a-și pune în rezervă”, apoi din surplus să și vândă⁸. Se cultiva și inul, care la aceea vreme era foarte prețuit pentru pânza deosebită care rezulta după țesut. De obicei preotesele se ocupau cu țesutul și vopsitul pânzei de in din care își croiau rochiile foarte frumoase. Ele, ca toate femeile române, erau atât țesătoare, cât și croitorese și artiste în cusături. Căci de la soția celui din urmă plugar până la doamnele din saloane, era o cinste pentru femeia română să producă atât costumele, cât și lucrurile din interiorul caselor. Din mâinile lor au ieșit adevăratele minuni care au făcut obiectul expozițiilor etnografice organizate de ASTRA la Brașov în 1862 și la Sibiu în 1881, la expozițiile universale de la Paris sau Viena, care au uimit lumea prin diversitatea și unicitatea modelelor expuse, a calității, delicateții și fineții cusăturilor. Tot acestea au format patrimoniul primului muzeu românesc inaugurat la Sibiu în anul 1905. Dar schimbările survenite în plan social și economic au afectat și lumea satelor, țaranii renunțând în proporție tot mai mare la cultivarea și prelucrarea acestor plante industriale.

Barițiu afirma că în cadrul gospodăriilor, munca femeilor este poate cea mai importantă. Dacă femeile române ar produce pe zi lucruri de mână făcute în casă în valoare

⁵ George Barițiu, „Idei fugitive despre industria de casă și industria mică”, în rev. *Transilvania*, nr. 19/1 oct. 1877, p. 227.

⁶ *Ibidem*, nr. 20/15 oct. 1877, p. 229.

⁷ *Ibidem*, nr. 19/1 oct. 1877, p. 227.

⁸ George Barițiu, „Portulu național la poporul nostru român”, în rev. *Transilvania*, nr. 11-12 / 1-15 iunie, 1889, p.84.

de numai 10 cruceri (25 centime), un milion de femei ar produce 10 milioane de cruceri, adică 100.000 de mii de florini sau 250.000 de franci⁹. Iar dacă ar lucra numai 30 de zile pe an, acestea ar câștiga pentru ele 3 milioane.

Prin aceste calcule simple, Barițiu încerca să demonstreze ce avantaje economice ar avea familiile care ar practica meșteșugurile casnice, fapt care ar duce implicit la îmbunătățirea condițiilor de trai și la ridicarea calității vieții. De aceea, el îndemna femeile române să continue confecționarea pieselor de îmbrăcăminte populară și a lucrurilor de interior, care pe piața orașelor aveau o mare valoare, acestea fiind achiziționate de unii comercianți de la țărani și apoi vândute pe prețuri uriașe în prăvăliile de la orașe. Dar dincolo de aspectul pur financiar, aceste obiecte aveau o uriașă încărcătură națională și istorică, modelele acestora fiind transmise din generație în generație cu sfințenie, constituind o moștenire culturală și artistică cu rădăcini antice, chiar de la strămoșii noștri daci. De aceea, producerea lor și transmiterea generațiilor tinerea tainelor meșteșugului țesutului, croitului și cusutului era nu numai o obligație familială, ci și o datorie națională. Femeile române, aidoma preteselor antice, aveau sarcina și menirea sacră de a transmite peste timp și dincolo de timp modelele ancestrale în care se regăseau adevăratele rădăcini ale poporului român.

Îndemnul lui George Barițiu pentru practicarea în continuare a meșteșugurilor casnice au și o mare încărcătură națională și identitară. El afirma că „Nu aștept ca să ne preparăm în familie toate lucrurile necesare în viață; doresc numai ca să învățăm a ne folosi de tot timpul pus nouă de Dumnezeu la dispoziție, a-l capitaliza pentru noi și pentru descendenții noștri în decursul tuturor secolelor”¹⁰.

Bibliografie

Cărți

NETEA, Vasile, „George Barițiu. Viața și opera”, București, Ed. Științifică, 1966
BODA, Gherghina, „G. Bariț – precursor al muzeografiei românești din Transilvania”, în *Anuarul Institutului de Istorie „G. Bariț” Cluj-Napoca*, nr. XLIV/2005

Periodice

Transilvania, nr. 19/1 oct. 1877
Transilvania, nr. 20/15 oct. 1877
Transilvania, nr. 11-12 / 1-15 iunie, 1889

⁹ *Ibidem*.

¹⁰ George Barițiu, „Idei fugitive despre industria de casă și industria mică”, în rev. *Transilvania*, nr. 20/15 oct. 1877, p. 230.